

KAPITTEL 4

Veiledningssamtale for første års studenter: Et innspill til praksisnærhet og studiekvalitet

Anne-Lise With

Høgskolen i Innlandet

Abstract: This chapter deals with counselling for first-year students as a way to strengthen motivation and mastery. Based on the model ForVei – preparatory counselling, it is argued for the relevance of the counselling conversation as a part of follow-up and study programme quality in higher education and the time of mass education. ForVei is based on the basic values MSHRL – Met, Seen, Heard, Respected, Equal, which is central to the way the conversation is conducted. It is the student's motivation, mastery and well-being that are the main focus of ForVei, which is now practiced at several universities in Norway, such as the University of Oslo and Nord University. The chapter contains examples from our own research project on ForVei – counselling at INN University, where career guidance is a theme, as well. In the perspective of the student's motivation and experience, counselling and learning theory are used, among others, with Vance Peavy's constructivist Socio-Dynamic Counselling and Mark S. Savicka's concept of self-efficacy. The latter, for example, helps to shed light on differences in self-perception and belief in one's own resources and abilities. The chapter deals with these and other topics in light of study programme quality and ForVei – counselling for first-year students.

Keywords: study programme quality, follow-up, counselling conversation, MSHRL, transition, ForVei

Introduksjon

Kan man tenke seg veiledning som noe annet enn faglig veiledning og studieveiledning? Det kan være en veiledningssamtale om studielivet

Sitering av denne artikkelen: With, A.-L. (2020). Veiledningssamtale for første års studenter: Et innspill til praksisnærhet og studiekvalitet. I Y. T. Nordkvelle, L. Nyhus, A. Røisehagen og R. H. Rothe (Red.), *Praksisnær undervisning – i praksis og teori* (Kap. 4, s. 67–79). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.94.ch4>.

Lisens: CC BY 4.0.

og studier, om valg som er gjort og skal gjøres, om utfordringer, planer, ønsker og jobbmuligheter. I dette kapitlet tematiseres studiekvalitet ut fra et veiledningsperspektiv basert på ForVei – forberedende veiledning. ForVei er et lavterskeltilbud som praktiseres ved flere institusjoner i UH-sektoren, og kan betraktes som en type oppfølging av studenter. Sentralt i kapitlet er antagelsen om at veiledningssamtalen har potensial til å styrke studentens mestring av og motivasjon for studiene, og dermed studiekvaliteten.

Overgang og mestring

ForVei ble initiert ved NTNU i 2008 og eksisterte over mange år som et tilbud ved ulike sivilingeniørstudier. Etter hvert spredte det seg til andre høyskoler og universitet, som Universitetet i Oslo, Nord Universitet og Høgskolen i Vestfold. ForVei var og er i hovedsak rettet inn mot førsteårsstudenter, noe som har grunnlag i at frafallet blant førsteårsstudentene ved enkelte studier var alarmerende da pilotprosjektet startet opp. Like fullt ønsket ikke veilederne i ForVei at satsingen verken skulle være eller betegnes som «fracfallsprosjekt». Det lå langt mer til grunn for ForVei enn institusjonens ønske om å holde på studentene. Intensjonen var helt fra starten av å fokusere på studentenes bevissthet rundt motivasjon og egne ressurser i en ny (for de fleste) livssituasjon. Overgangen fra videregående skole til høyere utdanning er en endringsfase, og mestring av studenttilværelsen og studiene kan være krevende og for noen svært vanskelig. Etter hvert var det fire ansatte i ForVei-teamet ved studentservice, før tilbudet opphørte i 2017, knappe ti år etter pilotprosjektets start. I startfasen var det et tilbud ikke bare til utvalgte fakultet ved NTNU sivilingeniørstudier, men også til pedagogikkstudenter. Det var dette miljøet som innstilte ForVei til en NOKUT-pris for studiekvalitet i 2010, en pris veiledningstilbudet også fikk. Paradoksalt nok opphørte tilbudet til pedagogikkstudentene etter et par år, av finansielle årsaker. Denne type veiledning er ressurskrevende og vil for mange fakulteter bli ansett som å være et ekstratilbud man ikke har råd til eller kan prioritere. Hva er og hvordan foregår ForVei? Det vil jeg etter hvert komme nærmere inn på, men aller først noen ord om aspekter ved studentmangfoldet på 2000-tallet.

I Meld. St. 16 (Kunnskapsdepartementet, 2017) påpekes det at engasjement er en av de viktigste faktorene for at studentene skal lykkes. I masseutdanningens tid i dag er det å ta en bachelorgrad nærmest er å betrakte som obligatorisk, noe man «må ha». Det er ikke slik at motivasjon er selvsagt blant alle som starter på et studium, den kan også være av svært ulik karakter. Studentene er i masseutdanningens tid en mer heterogen gruppe enn noen gang, både med ulike forutsetninger for å mestre studiene og ulike beveggrunner for å begynne på et studium. «Studieatleten er statens student» og hører mer hjemme i den tiden da utdanning var mer privilegium enn plikt, sier Lidveig Bøe i Uniped. Tidligere hadde staten og studenten den samme rasjonaliteten, slik er det ikke i dag: «Ungdom i dag utøver mangsysleriet og rollemangfaldet, og dei dregst mot dei lange, flytande tidshorisonter» (Bøe, 2009, s. 65). Utdanningsbildet- og samfunnet er endret, og det er i dette landskapet av rollemangfold og endring vi skal manøvrere. Mange fagmiljøer har stilt seg spørsmål om hvordan engasjement og motivasjon i størst mulig grad kan skapes og opprettholdes. Ved hjelp av hva, og med hvilke metoder og virkemidler? Mer studentaktiv læring er innført i mange studieprogram, likeens flere seminarer, kreativ bruk av ny teknologi og mer praksis der hvor det er mulig. Samtidig vet vi at studiemiljø og læringsmiljø har betydning for trivsel og motivasjon. Feltet er med andre ord stort, og ikke minst er fagene og utdanningene forskjellige, også med henblikk på motivasjon. Det er likefullt et faktum at NOKUT sin landsdekkende undersøkelse, Studiebarometeret, over flere år har vist at det nasjonalt sett er svak score når det gjelder oppfølging og veiledning av studentene. 20–30 % av dem som har deltatt i undersøkelsen, mener at de får for dårlig oppfølging. Når resultatene i undersøkelsene er blitt forelagt, henvises det gjerne til at nettopp tettere individuell oppfølging var en eksplisitt målsetting i kvalitetsreformen. Resultatet av undersøkelsene førte blant annet til at ledere av NSU, som Anders Langset 2015, begynte å jobbe målrettet for å innføre mentorordninger, ledet av lærere og erfarne studenter, som gruppetilbud til alle nye studenter gjennom det første studieåret. Dette er innført ved Universitetet i Bergen, og det er vedtatt at alle studenter ved Universitetet i Oslo skal ta del i en faglig mentorordning innen 2019 (Kunnskapsdepartementet,

2017). Over flere år er det blitt tatt til orde for lavterskelordninger hvor studentene kunne få muligheter til å diskutere alt fra akademiske forventninger og studieteknikk til fremtidige yrkesmuligheter. De faglige mentorordningene vil sannsynligvis også bidra til å styrke studiekvaliteten med henblikk på faglig relatert oppfølging og veiledning ved de aktuelle institusjonene.

Oppfølgingens mangfold

Oppfølging kan også betraktes i et metaperspektiv, som en oppfølging som bidrar til at studentene lettere håndterer overganger og endringer i sin livssituasjon. Rent konkret kan det dreie seg om sosiale forhold, prokrastinering, stress, tvil rundt studievalg, jobbmuligheter og karriere. ForVei-tilbudet om én-til-én-samtale med studenter finner sted det første året nettopp med tanke på endringene det innebærer å starte og studere og erfaringene som er gjort. Veiledningen er basert på fem spørsmål, hvor mestring og motivasjon er overgripende temaer. Grunnverdiene i ForVei er MSHRL: Møtt, Sett, Hørt, Respektert, Likt. ForVei innebærer verdimelessig sett at du som student er verdt oppmerksomhet, du er verdt å bli lyttet til, bruke tid på. Studentens historier, tanker og erfaringer tas på alvor og gis tid. Veileder lytter, spør og følger opp, av og til også med konfronterende spørsmål. Fem semistrukturerte spørsmål er utgangspunktet for samtalen, som spørsmålet: «Hvordan trives du som student?». I starten av veiledningstimen krysser studenten av på et skalerings skjema fra 1–10, med spørsmålene om mestring og trivsel. Dette er ment å være utgangspunkt for samtalen, og veileder vender kanskje tilbake til det i løpet av samtalen. Ulike metoder og samtaleteknikker benyttes i samtalen, som motiverende intervju hvor målet er å fremkalle motivasjon og ansvarlighet i egen endring og utvikling, i tilfeller der dette er aktuelt. For alle studentene gjelder det at all oppmerksomhet er rettet mot han eller henne i en hel time. En tanke med ForVei er dessuten at veilederne skal ha tett kontakt med fagmiljø og studielederne både med henblikk på å informere om og markedsføre tilbudet. Det kan enkelte ganger være aktuelt å bruke studentenes erfaringer som kvalitetsstøtte til enkelte studier,

som i tilfeller hvor det er faglige ting og problem som gjentas av flere på samme studie. Dette er i korte trekk ForVei og grunnidéene i denne type veiledning.

Om en mestrer overgangen og studielivet, kan bero på om en håndterer innleveringer av arbeidskrav, gruppearbeid, lesing, eksamenssituasjon og tidsplanlegging. I artikkelen «Servert på sølvfat» skiller Rønning, Johansen og Finbak mellom «ytre» og «indre» studiekvalitet (2010). Sistnevnte er vanskelig å operasjonalisere sier de, men sentralt her er studentenes eget arbeid med studiene, som tidsstyring og tidsbruk, som betingelser for å lykkes med studiene. I en ForVei-samtale vil dette kunne være et tema, hvor målet vil være å bidra til bedre håndtering og rutiner. Samtalen kan ta helt konkrete retninger, alt ut fra hva som kommer frem i veiledningssamtalen og hva studenten har behov for: «Sammen med en veileder med taushetsplikt snakker dere om det som er viktig for at du skal få mulighet til å oppleve økt motivasjon, mestringsfølelse, gjennomføringsevne og bedre trivsel» (Nord universitet, 2019). Der foregår ForVei i februar–mars, slik det gjorde ved NTNU, i tråd med ForVei-modellens tanke om at da har studentene gjort noen erfaringer med studenttilværelsen, rutiner, mestring og erfaringer med oppgaver, lesing og eksamen. For noen går alt på skinner, andre møter større utfordringer med både studier og det nye studentlivet. Et lavterskeltilbud som ForVei vil kunne fungere i en slik fase og sammenheng. I kapitlet «Veiledningens etiske forutsetninger» sier Dag Aasland: «Veiledning vil være viktig i sammenhenger der det av ulike grunner er behov for endring, utvikling, vekst eller modning» (2008, s. 219). Siden de fleste førsteårsstudentene er rundt 20 år, så er denne tiden også en modningsfase. Aasland mener for øvrig at en veiledningssamtale har likhetstrekk med det å undervise, siden søkelyset er på veisøkerens (her: studentens) læring og utvikling. I sosial læringsteori trekkes også gjerne utdanningsaspektet ved veiledning fram, blant annet med vektlegging på tidligere læringserfaringers betydning (Krumboltz, 2009). Dette har vist seg også å være aktuelt som element i en ForVei-kontekst, hvor veiledningssamtalen gjerne dreier inn på tidligere, ikke bare nåtidige, læringserfaringer. Bevisstheten om egne erfaringer kan bli en del av den «meningshelhet» som er et av temaene nedenunder.

Mening og mestring

Et begrep som mestring kan forstås helt enkelt som det å «fikse» eller «klare», på skalaen fra det helt enkle til det mer kompliserte, og det kan favne både det praktiske og teoretiske. Men det kan også knyttes til mening og innstilling. Hans Inge Sævareid (2008) henviser til Aaron Antonovskys mestringsforståelse av menneskets evne til endring og utvikling, og finner det aktuelt i veiledningssammenheng. Et aspekt ved Antonovskys teori er at han knytter mestring til «opplevelse av sammenheng» og egenskaper som «begripelighet» og «meningshelhet». Mestringsevne forstås her langt på vei som en innstilling (Sævareid, 2008, s. 45–46). Trekker vi dette inn i en studiekontekst, kan veiledningssamtalen betraktes som et bidrag til at studenten blir (mer) bevisst sin innstilling til studiet, til det å studere og til valg av studium. Det er også i et slikt perspektiv vi kan se ForVei-samtalen som meningsskapende. En dimensjon ved meningshelhet kan være spørsmål rundt studievalg eller karrierevalg fremover. Man kan tenke seg at dette er spesielt relevant for studenter på disiplinfag som pedagogikk, mediefag, litteraturvitenskap, sosiologi og internasjonale studier, det vil primært si humaniora og samfunnsfag. Tone Gaarder og Ingjerd Gravås (2011), med bakgrunn og erfaring fra Karrieresenteret ved Universitetet i Oslo, påpeker at studierelevante spørsmål fort kan bevege seg inn i karriereveiledning, her forstått som temaer relatert til arbeidsliv og jobb. Slik kan man si at ForVei-veiledningen, ut fra de behov og spørsmål som måtte dukke opp, kan fremme karrierekompetanse eller karrierelæring. Det er neppe kun min erfaring at studentenes motivasjon kan ha sammenheng med det de tror, tenker, vet og ikke vet om arbeidsliv og muligheter. I et eget forskningsprosjekt ved Høgskolen i Innlandet (HINN) om ForVei (With, 2019) viste det seg at karriererelaterte spørsmål var noe mange studenter ønsket å samtale om. Det spente fra konkrete spørsmål som jeg besvarte etter beste evne eller henviste videre, til de som ønsket å luften tanker om karriereønsker eller tvil om studie med henblikk på ønsket karriere. Prosjektet involverte til sammen 19 studenter ved to bachelor-disiplinstudier.

Det er viktig å spørre om en veiledning som ForVei kan sees på som en type praksisnær undervisning eller sees i sammenheng med slik undervisning? Da må vi kunne tenke oss at skillet mellom undervisning og

veiledning til en viss grad opphører, og velge å se ForVei som en undervisningsform, slik oppgaveveiledning er en annen faglig undervisningsform enn forelesningen. ForVei er i stedet en erfaringsbasert og -rettet veiledning på studentenes premisser.

Et aspekt ved høyere utdanning er at utfordringene er større for noen studenter enn andre. Graden av så vel teoretisk fortrolighet som tro på egen mestring er som vi vet ulikt fordelt. Studentmassen er heterogen, også når det gjelder sosiale forskjeller og «kulturell kapital» slik Pierre Bourdieu har introdusert begrepet (Bourdieu, 1995). Det forbindes primært med kompetanse på kultur- og kunstmrådet, men utdanningskapital er også en kulturell kapital, den attesterte formen for kulturell kapital, ifølge Bourdieu. Og det er her aktualiteten av et bourdieusk perspektiv kommer inn. I likhet med andre mennesker er også studenter produkt av livsvilkår som i stor grad formes av familiebakgrunn, skole og miljø, og dermed tenker og handler ut fra dels ulik logikk. Med Bourdieu er dette vår «habitus», det vil si tillærte tanke- og adferdsmønstre, ulik logikk og tankegang, som er de produkt av livsvilkår som i stor grad formes av familiebakgrunn, skole og miljø. Habitus er relativt, noe som kommer til syne sammenlignet med noe annet og noen andre. Målet for samtlige studenter kan sies å være utdanningskapital og selve «attesten». Motivasjonen for og veien til den vil imidlertid gjerne ha en tendens til å avspeile seg i ulike typer habitus. Dette fører oss over på neste, men et ofte tilhørende, tema: selvpoppfattelsen.

Ifølge Savickas' teori om karrierekonstruksjon så har individet flere forskjellige selvpoppfattelser, man kan for eksempel se seg selv som «kompetent» i en av livsrollene man tar del i, mens man kan ha andre selvpoppfattelser i en annen rolle. Oppfattelsene danner «personens system af selvpoppfattelser». Det å «tro på egne evner» er, sammen med «selvverd», for Savickas eksempler på en metadimensjon i selvpoppfattelsen. Denne troen på egne evner bidrar til å forme «individets rolle- og opgavespecifikke selvpoppfattelse» (Savickas i Høydal & Poulsen, 2009, s. 226). Og selv om dette er teori om valgprosesser og karriere, er tanken om selvpoppfattelse ikke irrelevant å anvende i et utdanningsperspektiv, ei heller i et bourdieusk og sosiologisk perspektiv. Savickas betegner det sosiale nettverket som individet inngår i, som «det kulturelle manuskript» (s. 227).

Det sosiale nettverket som individet inngår i, synes å ligge tett opp til habitus. Dessuten kan nok dette også ha relevans for både utdanningsvalg og mestring av studiesituasjonen. Både Savickas og John Krumboltz refererer til Banduras begrep Self-Efficacy, som defineres slik: «(...) individets tro på egne evner til at organisere og igangsette handlinger, der er nødvendige for at opnå noget bestemt» (Højdal & Poulsen, 2009, s. 103). Hva mennesket tror om seg selv og om miljøet rundt seg, former forventningene til utbytte eller resultat. Self-Efficacy påvirker både hvor mye vi anstrenger oss for å nå våre mål, og hvor lenge vi holder ut når vi møter motstand. Det eksisterer rett og slett forskjeller, både i en mer løsrevet individuell forstand og i et sosiologisk perspektiv. I lys av slike perspektiv kan ForVei betraktes som en veiledningssamtale med muligheter til å bidra til bedre selvpoppfattelse, større klarhet og stimulere til endring i holdning og handling hos dem det er aktuelt for. Dette synes beslektet med Ronald Barnetts vektlegging av studentens opplevde og praktiserte liv – og at studentens væren i verden må være det sentrale sammen med det å vinne selvsikkerhet og gjennom motstand utvikle tålmodighet og mot (Barnett, 2000).

Mer bevisst og bedre innsikt

ForVei er et ressurskrevende tilbud, og spørsmål flere vil stille seg, er hvordan og hvorvidt vi kan vite om veiledningssamtaler som ForVei har innvirkning på motivasjon, mestring, trivsel og frafall. De årlige tilbakemeldingene i rapportene 2009–2016 fra NTNU tyder på at slike veiledningssamtaler kan ha en slik innvirkning, men dette er vanskelig å måle statistisk sett. Det vanlige var at ForVei ved NTNU fikk tilbakemeldinger fra om lag halvparten av studentene som hadde vært til veiledning, via skjemaer som ble sendt ut tre uker etter at veiledningen hadde funnet sted, og med frivillig respons. Også halvparten av mine informanter i forskningsprosjektet om ForVei ga anonymisert tilbakemelding, og det var her samme spørsmål som ved NTNU (With, 2019). Målet med tilbakemeldingen var tilgang på informasjon om hvordan studentene opplevde veiledningssamtalen. Hva hadde de fått ut av denne timen, eller hva trodde de at de hadde fått ut av den? Hvordan ble dette i så fall uttrykt,

med hvilke ord? Studentenes tilbakemeldinger var relativt korte, og nedenunder er noen av dem sitert og parafrasert etter spørsmålene, der nest kommentert. Sitatene er valgt ut som representative eksempler på hvilke type tilbakemeldinger som kom.

På spørsmålet «Har veiledningen endret ditt syn på studiet?» var ett av svarene følgende: «Jeg har fått et bedre syn på studiet fordi etter samtalen med veilederen følte jeg at etter studiet har jeg flere åpne dører hvor jeg kan velge forskjellige yrker». På samme spørsmål svarte en annen: «(...) det eneste måtte være at jeg er mer bevisst på å sikte studiet dit jeg ønsker selv». Svaret indikerer at veiledningssamtalen har fungert godt med henblikk på karriereveiledning, og viser også at studenten opplever veiledningen som motiverende. En annen student skriver: «Veiledningen har gjort mye for tankene og planleggingen rundt videre studier». Dette henspiller på at veiledningssamtalen har bidratt til å åpne opp for noen muligheter og tanker som studenten ikke har sett før. En student skriver at hun var blitt mer bevisst sin tidsbruk. I dette tilfellet, som hos flere andre, hadde veiledningen dreiet inn på prokrastinering og mangel på gode rutiner. Dette har ført til større bevissthet om tidsbruk og rutiner, slik jeg forstår det, og forhåpentligvis også handling. Den samme studenten er fornøyd med at veiledningen også var personlig, ikke bare faglig. Dette er også blitt høyt verdsatt hos NTNU-studentene opp gjennom årene, det framgår i tilbakemeldinger publisert i deres rapporter. Det personlige kan romme mye forskjellig, fra helseplager og bosituasjon til tvil og tilfredshet. På spørsmålet «Har veiledningen gjort noe med din studiesituasjon?» er ett svar: «Ja, jeg ser nå bacheloren som et mulig studie å fortsette med». Det kan virke som om studenten har opplevd at veiledningen har fungert som døråpner til flere retninger som studiet kan lede til. På spørsmålet «Hvor fornøyd er du med veiledningen du fikk?» svarte nesten alle at de var «veldig fornøyd» eller «ganske fornøyd». Flere av studentene supplerte med at de var blitt «mer bevisst». Noen konkretiserte hva de var fornøyd med, som det å kunne sette seg ned og snakke om «studier og skolen».

I mange ForVei-rapporter fra NTNU har langt over halvparten av de som ga tilbakemelding på spørsmålet «Hva var viktigst i ForVei-veiledningen?», svart at det viktigste var å tenke høyt om sin egen situasjon,

dernest det å bli lyttet til samt å få innspill og råd fra veileder. Dette indikerer verdsetting av denne type veiledning. I ForVei er det som nevnt studenten som er i fokus med grunnlag i kjerneverdiene MSHRL. Det har igjen å gjøre med en åpen og aksepterende sansning fra veileders side, i retning av det Jette Fog påpeker (Fog, 1995). Det er vanskelig å sette sansningen foran begrepene, sier hun, for det krever en «aflæring af den utidige begrepsdannelse, den utidige klassifisering» (Fog, 1995, s. 85). Man skal heller ikke tro at man vet før man faktisk gjør det, sier hun. Det er vår forutforståelse som bør vike. Dernest må vi sikre oss at vi faktisk har forstått det vi har hørt; suspendere vår egen forståelse. Det kan være ved å spørre: «Har jeg forstått deg rett at det er slik at (...)» (Fog, 1995, s. 85). På denne måten kan det skapes rom for at noe bekrefte, noe endres, noe blir bedre, noe blir nytt, på en måte som synes å være i tråd med MSHRL-verdiene. Verdiene kan høres enkle ut, for noen kanskje banale, men skal praktiseres i møte med studentene. Det er i veiledningssamtalene det gjelder, det er her verdiene, metoden og veileders personlige egnethet kommer til uttrykk. ForVei er ment å romme livet som student i mange fasetter, alt ut fra behov. Dette nedfeller seg i Nord universitetet sin informasjon hvor det står: «ForVei passer for alle studenter, enten du lever studentlivets glade dager, eller tilbringer hele døgnet på lesesalen. Uansett akademiske prestasjoner, sosialt nettverk og engasjement tilbyr vi våre individuelle veiledningssamtaler til deg» (Nord universitet, 2019). I mitt eget forskningsprosjekt var da også det brede spekteret av type studenter og mangfoldet av temaer vi var innom, slående. Mens noen kun ønsket å samtale om jobbmuligheter og fagkombinasjoner, var andre mest opptatt av å fortelle hvordan de mestret studiehverdagen sin med en diagnose eller syndrom, mens andre igjen hadde behov for å luften sine tanker og tvil om valg av studie og få respons på dette. I enkelte tilfeller ble det aktuelt med endringssnakk for å bedre dårlige mønstre og mangel på gode rutiner. I ett tilfelle ble det aktuelt å informere og råde studenten til å ta kontakt med helsetjenesten. Med andre studenter var det usikkerhet rundt valg av videre utdanning som ble hovedfokus.

De empiriske dataene fra ForVei-prosjektet totalt sett, med det som framkom i samtalene, men også i tilbakemeldingene, har jeg tolket som at ForVei nettopp er mulighet for å bli mer bevisst og motivert. De 19

samtalene viste også et stort spenn innen motivasjon, mestring og tvil, de viste også hvor ulike behovene er med henblikk på temaer som ble tatt opp (With, 2019). Ikke minst har veiledningsprosjektet gitt meg som fagperson et bedre innblikk i studenters erfaringer og ulike behov for støtte som eksisterer innenfor rammen studieliv og «rollen» som student.

En helt annen arena

ForVei er ment å være en egen arena på studiestedet. Veileder skal ikke være studentens faglærer på det aktuelle studiet. Dette skal holdes adskilt, rollene skal ikke blandes, noe ForVei-veilederne Ilan Dehli Villanger og Håvard Engen har understreket (intervjuer 2012). Det er like fullt viktig at den som veileder kjenner til regler, rammer og krav på et institusjonelt nivå. Uansett er det studentens behov for å ta opp ting som skal stå sentralt, det være seg tidsfrister, skriving, leseteknikker, faget og gruppearbeid. Samtidig skal studentene også utfordres der det kan være aktuelt. På den måten fungerer skaleringskjemaet fint både som utgangspunkt for selve veiledningen og noe å komme tilbake til i en oppsummering.

Et annet aspekt ved ForVei-metodikken er vektleggingen av å skape en god setting. Det innebærer å sitte i omlag samme høyde, hvordan man er plassert i rommet og gjerne servering av en kopp kaffe eller te. I en undersøkelse av veiledningstilbudet ved NTNU (Rønning & Landrø, 2015) er 17 studenter blitt intervjuet om studieveiledning. Flere hadde opplevd ForVei som positivt forskjellig fra den øvrige studieveiledningen. De sier det er noe annet enn besøk hos studieveileder, som de har erfart gjerne sitter ved en PC og lett gir dem følelsen av å bli forstyrret. De mente også at ForVei-veilederne hadde en annen eller ekstra kompetanse, og viste mer «hjerter varme» enn de andre studieveilederne. De som har foretatt undersøkelsen velger å forstå dette som uttrykk for en mer personorientert enn saksorientert tilnærming (Rønning & Landrø, 2015, s. 105). Det personorienterte er da også i tråd med grunnverdiene i ForVei, og ForVei kan på sin side sees i sammenheng med Peavys veiledningsteori og betegnelsen SocioDynamisk samtale. Peavy sier at den sosiodynamiske samtalen er skapt til å: «(...) bruke beskrivelser av meninger og erfaringer som den primære kilde til motivation» (Peavy, 2005, s. 13). Han tar til orde for et

perspektiv hvor mennesket kan oppfattes som en «historieforteller» – det narrative selv – og som «meningsskaper» i samkonstruksjon (Peavy, 2005, s. 18). Å se erfaringen som kilde til motivasjon er interessant av flere grunner. En av dem er deltagelsen eller medvirkningen når man forteller om og får anledning til å reflektere over egne erfaringer med studiet og studietilværelsen. En veiledningssamtale med grunnlag i ForVei-verdiene og -metoden kan sånn sett utgjøre grobunn for økt selvrefleksjon og motivasjon hos studenten tidlig i studiet.

Peavy (2005) mener for øvrig at en god veiledningssamtale er mer en fortelling om relevante historier enn det er et intervju. Et viktig prinsipp i SocioDynamisk samtale er ikke minst: «(...) at vejlederen skal værdsette den vejledningssøgendes beskrivelse af erfaringer og hvad mening denne erfaring giver den vejledningssøgende» (Peavy, 2005, s. 100). Min erfaring fra ForVei-veiledningen med studentene i prosjektet samsvarer med dette aspektet. Vi kunne sammen se sammenhenger og bringe samtalen videre inn på et som regel fruktbart og kanskje klargjørende spor.

For å oppsummere så blir det praksisnære å forstå som det erfaringsbaserte og dialogiske i en veiledningssamtale. Det er studentens væren i (student)verdenen som er i fokus. Praksisnær undervisning blir i lys av dette en mulighet til å utvide og se den «andre arenaen» som tilhørende undervisning i bred forstand.

Litteratur

- Barnett, R. (2000). *Realizing the university in an age of supercomplexity*. Buckingham: Society for Research into Higher Education & Open University Press.
- Bourdieu, P. ([1979] 1995). *Distinksjonen*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Bøe, L. (2009). Studentar: I statens fald eller i eit livsmangfald? *Uniped*, 32(3), 55–67.
- Fog, J. (1995). Samtalen som redskab II. I J.Fog, *Med samtalen som udgangspunkt. Det kvalitative forskningsinterview*, (s. 78–94). København: Akademisk Forlag.
- Gaarder, T. & Gravaas, I. (Red.).(2011). *Karriereveiledning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haug, H. E. (2017). *Karrierekompetanser, karrierelæring og karriereundervisning*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Højdal, L. & Poulsen, L. (2009). *Karrierevalg. Teorier om valg og valgprocesser*. Danmark: Studie og Erhverv a.s.

- Krumboltz, J. D. (2009). The happenstance learning theory. *Journal of Career Assessment*, 17(2), 135–154. <https://doi.org/10.1177/1069072708328861>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Kultur for kvalitet i høyere utdanning. (Meld St. 16 (2016–2017)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20162017/id2536007/>
- Nord universitet. (2019). www.nord.no/forvei. 19.03.2019.
- Peavy, V. R. (2005). At skabe mening – den sociodynamiske samtale. Danmark: Studie og Erhverv a.s.
- Rønning M., Johansen, K. & Finbak, L. (2010). Servert på sølvfat? Studiekvalitet i høyere utdanning – slik studenter ser det. *Uniped*, 33(2), 50–59.
- Rønning, W. M. & Landrø, K. (2015). Studieveiledningstilbudet til NTNU-studenter: status og utfordringer. Trondheim: Institutt for voksnes læring og rådgivningsvitenskap, NTNU.
- Sævareid, H. I. (2008). Om ‘menneskearbeid’ og ‘ekspertarbeid’. I B. S. Eide, H. H. Grelland, A. Kristiansen, H. I. Sævareid & D. Aasland (2008). *Til den andres beste – en bok om veiledningens etikk*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- With, A. L. (2019). Studentforberedende veiledning: et spørsmål om motivasjon, mestring og studiekvalitet. Skriftserien -1: Elverum/Lillehammer: HINN.
- Aasland G. D. (2008). Veiledningens etiske forutsetninger. I B. S. Eide, H. H. Grelland, A. Kristiansen, H. I. Sævareid & D. Aasland (2008). *Til den andres beste – en bok om veiledningens etikk* (s. 11–23). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Intervjuer

Ilan Dehli Villanger 12.01. 2012 UiO

Håvard Engen 19.11. 2012 NTNU